

Reykjavík 6. nóvember 2006.

Vísun til umsagnar okkar, dags. 16. maí sl. um frumvarp til laga um breytingu á lögum á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (kynferðisbrot). Umsögnin fylgir með í ljósriti.

Ítrekum þær athugasemdir sem þar koma fram en leggjum sérstaka áherslu á að kynferðislegur lögaldur, skv. 1. mgr. 202. gr. verði miðaður við 15 ár og að fortakslaust bann verði lagt við samræði við barn undir 15 ára aldri.

Lagasetning þarf að taka mið af breyttum þjóðfélagsháttum.

Samkvæmt ársskýrslu Barnaverndarstofu 2006 er aukning á tilkynningum um ofbeldi gangvart börnum. Hvort það er vegna þess að börn eru útsettari fyrir ofbeldi nú en áður er ekki hægt að alhæfa um, en það verður að líta svo á að börn þurfa almennt meiri vernd.

Samkvæmt skýrslu Barnaverndarstofu árið 2005 þá voru tilkynningar 30,3% vegna vanrækslu, 15,8% vegna ofbeldis, 53,8% vegna áhættuhegðunar.

Þar af eru tilkynnt mál vegna kynferðislegs ofbeldis gagnvart börnum um 345 á móti 250 málum árið 2004.

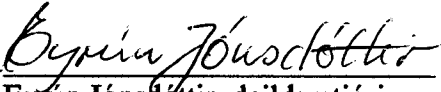
Viljum við leggja áherslu á, að einungis var aukning á komum í yngsta aldurshóp brotþola sem leituðu til Neyðarmóttöku árið 2005. Þar eru ungir þolendur frá 10 ára aldri. Áhættuhegðun kemur líka til í sumum málum ungra brotþola sem beitt eru ofbeldi og þarf því aukinn stuðning þeim til handa. Hækkun kynferðislegs lögaldurs væri í samræmi við gildandi lög í Danmörku og Svíþjóð

Teljum við því að bregðast verði við með hækkun kynferðislegs lögaldurs.

Fyrir hönd starfsfólks Neyðarmóttöku vegna nauðgunar,

Steinunn Guðbjartsdóttir, hrl.
Suðurlandsbraut 6,
108 Reykjavík,
s. 5331330,
steinunn@borgarlogmenn.is

Eyrun Jónsdóttir,
Eyrun Jónsdóttir, deildarstjóri
Neyðarmóttöku vegna nauðgunar.
Landspítala- háskólasjúkrahúsi
S. 543 1000
eyrunj@landspitali.is

Meðfylgjandi og tilvísun í:

Ljósrit umsagnar Neyðarmóttöku vegna nauðgunar dags. 16. maí 2006.
Ársskýrslu Barnaverndarstofu 2004-2005.

Reykjavík 16. maí 2006.

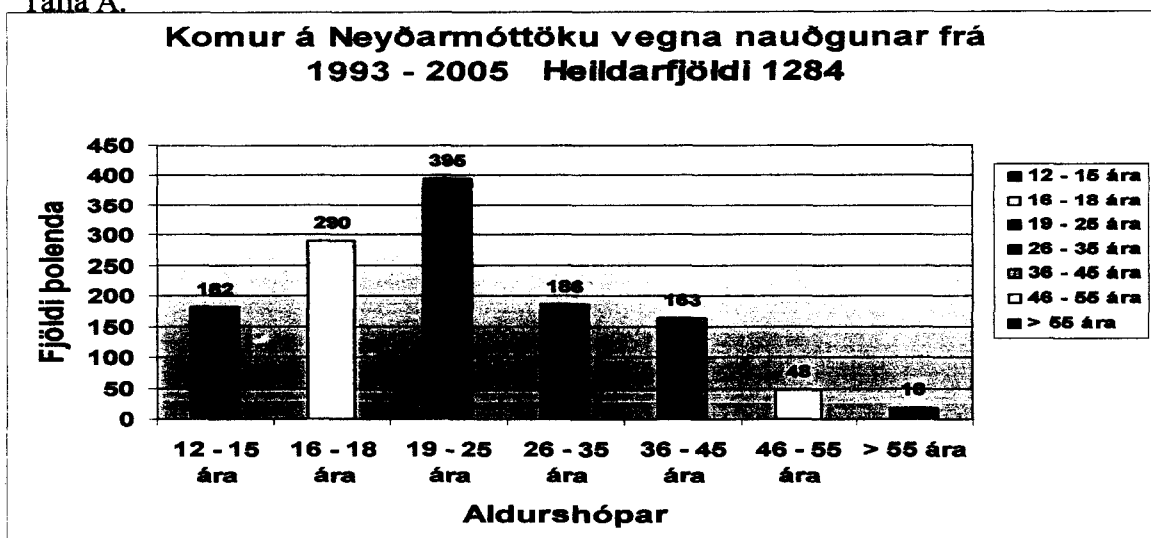
Umsögn lögmanna og starfsfólks Neyðarmóttöku vegna nauðgana á Slysa- og bráðadeild LSH við frumvarp til laga um breytingu á lögum á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 (kynferðisbrot).

Við lýsum yfir ánægju í öllum meginatriðum með frumvarp til laga um breytingu á hegningarlögunum nr. 19/1994 og teljum nauðsynlegt að sett verði í lög frekari réttarvernd fyrir brotþola í þessum málaflokki. Við teljum að frumvarpið sé unnið á vandaðan og faglegan hátt. Í ljósi reynslu af réttargæslu til brotþola og þekkingu sem aflað hefur verið með þjónustu og meðferðarvinnu annarra fagaðila við brotþola á Neyðarmóttöku (NM) viljum við, til þess að frumvarpið nái tilgangi sínum, gera eftirfarandi athugasemdir:

Frá stofnun Neyðarmóttöku 8. mars 1993 til áramóta 2005-2006 hafa leitað þangað 1329 einstaklingar, allt frá 10 ára gömlum börnum en elsti brotþoli var 78 ára gamall.

Sjá töflur A og B um komur og aldursdreifingu:

Tafla A.

Aldur brotþola á Neyðarmóttöku vegna nauðgunar

Tafla B.

ÁR	12 - 16 ára	16 - 19 ára	19 - 25 ára	26 - 35 ára	36 - 45 ára	46 - 65 ára	> 65 ára	Fjöldi á ári
1993	9	13	11	5	6	2	0	46
1994	2	17	27	7	10	2	0	66
1995	6	17	17	14	16	4	2	76
1996	11	22	20	12	10	2	2	79
1997	16	24	32	19	13	3	0	107
1998	16	21	25	17	13	7	1	102
1999	16	19	22	21	21	3	1	103
2000	14	30	37	9	4	1	2	97
2001	17	29	49	18	14	9	0	136
2002	19	25	35	18	16	3	3	119
2003	16	22	42	17	11	7	4	119
2004	14	23	40	12	12	1	2	104
2006	(frá 10 ára) 24	28	38	17	17	4	1	130 vantar kt. & 1.bb.
Fjöldi í aldursþópnum	182	290	395	186	163	48	18	1284

Athugasemdir við 202. gr.:

Við erum sammála öllum greinum frumvarpsins en viljum gera athugasemd um breytingu 202 gr.

Í ljósi reynslu okkar af núverandi lagaákvæði 202. gr. teljum við að það hafi ekki náð tilgangi sínum. Raunin hefur orðið sú að ákvæðið veitir fjölda ungra brotþola undir 15 ára aldri ekki næga réttarverndar.

-Í fyrsta lagi er um stóran hóp brotþola að ræða undir 15 ára aldri sem leita til NM vegna kynferðisofbeldis. 67% brotþola eru 18 ára og yngri, en brotþolar 15 ára og yngri eru 37% og hefur orðið mest fjölgun í yngsta aldurshópnum undanfarið ár. Börn sem eru brotþolar í þessum aldurshópi eru varnarlaus gagnvart brotamönnum sem hafa yfirburðastöðu sökum aldurs og reynslu.

-Í öðru lagi var sjálfræðisaldur hækkaður á árinu 1997 í 18 ár. Breytt viðhorf hafa orðið í þjóðfélaginu til hugtaksins "barn". Mikilvægt er að hafa lagasamræmi um það hvað sé "barn" og að skilaboð séu skýr til þjóðfélagsins um verndun þessa hóps fyrir kynferðislegri misnotkun.

-Í þriðja lagi er sakhæfisaldur 15 ár.

Við leggjum því til að kynferðislegur lögaldur, skv. 1. mgr. 202. gr. verði miðaður við 15 ár og að fortakslaust bann verði lagt við því samræði við barn undir 15 ára aldri.

Við teljum það ekki vera réttlætjanlegt að kynferðislegur lögaldur sé lægri hér en á hinum Norðurlöndunum. Tekið skal mið af sænsku hegningarlögunum, þar sem samræði og önnur kynferðismök gagnvart barni yngra en 15 ár skilgreind sem nauðgun.

Rannsóknir sýni að íslenskir unglingar hefji margir kynlíf um 16 ára aldur. Ný rannsókn sem byggðist á könnun um kynhegðun ungs fólks og kynferðislega misnotkun sem Barnaverndarstofa og Rannsókn & greining/Háskólinn í Reykjavík kynnti 6. maí 2006 sýni að þriðjungur 16-19 ára stúlkna og 44% pilta höfðu aldrei haft kynmök. Þar kom jafnframt fram að með vaxandi aldri þá töldu 55% stúlkna að hækka ætti kynferðislegan lögaldur í 15 ár eða eldri. Í ljósi þessarar rannsóknar mælir Barnaverndarstofa með því að hækka eigi þennan aldur. Jafnframt sýni rannsóknin að meirihluti stúlkna sé að biðja um aukna vernd gegn kynferðislegri áreitni og kynlífsþátttöku.

Lækka má refsingu eða láta falla niður, ef gerandi og þolandi eru á svipuðum aldri og þroskastigi. Reynslan hefur sýnt að fáar ákærur eða sakfellingar hafa verið í raun í málum ungra geranda.

Skv. 3. mgr. 202. gr. mætti taka fram í ákvæðinu, varðandi börn á aldrinum 15-18 ára þ.e. bann við kynmökum við þann aldurshóp, þegar brotamaður notfærir sér yfirburði sökum aldurs og reynslu. Þótt aðferðir séu ekki tæmandi taldar í greininni skal lögð áhersla á síðastgreindu aðferðina sökum mikils fjölda tilvika í reynd.

Við teljum að setja þurfi skýrari ákvæði en nú eru skv. 1. mgr. 44. gr. b. s. l. nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála um hlutverk réttargæslumanna við rannsókn lögreglu og dómsmeðferð í ofbeldismálum vegna kynbundins ofbeldis,

Réttargæsla:

Brýnt er að heildarendurskoðun á oml. fari fram á stöðu og réttindum brotþola við rannsókn og dómstólameðferð og hlutverki réttargæslumanns hans.

Félagsleg úrræði:

Nauðsynlegt er að þolendur fái stuðning frá félagsþjónustu til að vinna sig út úr afleiðingum ofbeldis og tryggja þarf meiri stuðning fyrir börn frá félagsþjónustu/barnaverndarnefnd. Brotamaður og sérstaklega ungir gerendur fái og sé tryggð markvissari meðferð, meðferðarúrræði og eftirfylgd. Talið er samkvæmt rannsóknnum í USA og einnig hér á landi að um 30% geranda í kynferðisbrotum framin gegn börnum séu gerendur ungir brotamenn og er talið að um 10-20% þeirra verði mögulegir gerendur áfram börnum.

Því er mikilvægt að forvarnarstarf verði styrkt verulega og að tryggt sé að fjármunir séu settir til félagsþjónustu/barnaverndarnefnda til forvarna og virkra úrræða. Sérstaklega á þetta við um börn, en kynferðisbrot barna eru oft hluti af öðrum vanda, t.d. vanrækslu barna í fjölskyldum þeirra, misnotkun og einnig áhrif frá umhverfi eins og klámvæðingu og klámnotkun ungs fólks. Ungum gerendum verði veitt víðtæk og sértæk hjálp í gegnum barnaverndarkerfið, þar sem önnur sjónarmið hljóta að gilda gagnvart þeim heldur en eldri gerendum. Þessi meðferð á ekki að vera háð því hvort kynferðisbrot sem þeir fremja eru kærð eða ekki, heldur á tilkynning þjónustuaðila fyrir brotþola vegna kynbundins ofbeldis um mál þeirra til barnaverndaraðila samkvæmt lögum að tryggja að ungum gerendum í málum sé veitt áminning og meðferð og á það að vera skilyrði frekar en val.

Lokaorð:

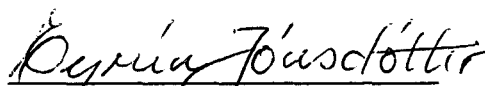
Við leggjum áherslu á mikilvægi heildstæðra og samhæfðra aðgerða réttarkerfis, heilbrigðiskerfis, félagsþjónustu/barnaverndarnefnda gegn kynbundnu ofbeldi. Forvarir verði styrktar verulega. Virk úrræði og stuðningur verði til brotþola, einkum til barna. Ungir gerendur fái markvissa meðferð.

Við bjóðum fúslega fram okkar aðstoð vegna áframhaldandi vinnu og umræðu vegna þessa frumvarps.

Fyrir hönd starfsfólks Neyðarmóttöku vegna nauðgunar,

Helga Leifsdóttir, hdl.,
Húsi verslunarinnar,
103 Reykjavík,
s. 550 3700,
LHL@simnet.is

Eyrun Jónsdóttir, deildarstjóri
Neyðarmóttöku vegna nauðgunar.
Landspítala- háskólaláskrahúsi
S. 543 1000
eyrunj@landspitali.is

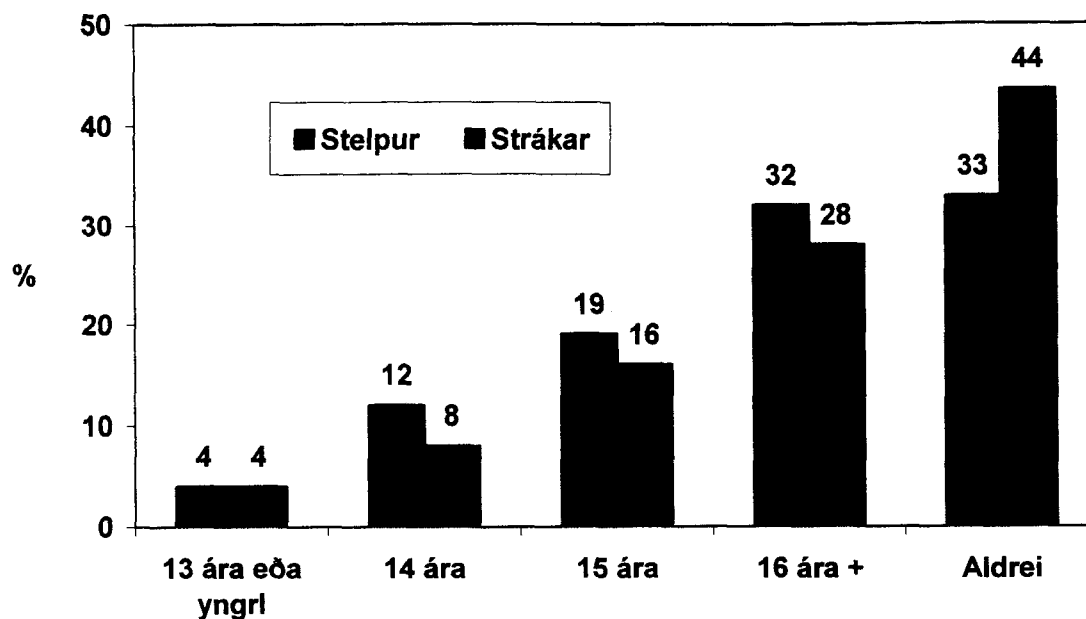
Hjálagt:

Könnun á kynhegðun ungs fólks og kynferðislegri misnóttun í framhaldsskólum á Íslandi.

Úrtak 10.472..

Barnaverndarstofa og Rannsóknir & greining / Háskólinn í Reykjavík 2006.

Hlutfall 16-19 ára stráka og stelpna í framhaldsskólum eftir því hve gömul þau voru er þau höfðu kynmök í fyrsta sinn

Hlutfall 16-19 ára stelpna og stráka í framhaldsskólum eftir því þeim finnst kynferðislegur löngaldur eiga að vera á Íslandi. Á að hækka aldur í 15 ár eða eldri?

